

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ

Частина 2

**Полтава
2021**

**Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»
(ПУЕТ)**

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ СТАТЕЙ МАГІСТРІВ**

Частина 2

**Полтава
ПУЕТ
2021**

УДК 339.1+640+664+37+657+005+004+80(062.552)
3-41

Друкується відповідно до Наказу по університету № 140-Н від 25 серпня 2021 р.

Редакційна колегія:

Головний редактор – **О. О. Нестуля**, д. і. н., професор, ректор Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (ПУЕТ).

Заступник головного редактора – **О. В. Манжура**, д. е. н., доцент, проректор з науково-педагогічної роботи ПУЕТ.

Відповідальний секретар – **Н. М. Бобух**, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української, іноземних мов та перекладу ПУЕТ.

Відповідальний редактор:

А. С. Ткаченко, к. т. н., директор Навчально-наукового інституту денної освіти ПУЕТ.

Члени редакційної колегії:

Л. М. Шимановська-Діаніч, д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту ПУЕТ;

Т. В. Онійко, д. і. н., професор, завідувач сектору документознавства та інформаційної діяльності в економічних системах кафедри менеджменту ПУЕТ;

Л. С. Франко, ст. викладач, завідувач кафедри міжнародної економіки та міжнародних економічних відносин ПУЕТ;

М. Є. Розоза, д. е. н., професор, завідувач кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ПУЕТ;

Т. А. Костишина, д. е. н., професор, завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії ПУЕТ;

Г. В. Лаврик, д. ю. н., професор, завідувач кафедри правознавства ПУЕТ;

Н. М. Бобух, д. філол. н., професор, завідувач кафедри української, іноземних мов та перекладу ПУЕТ;

О. В. Ольховська, к. ф.-м. н., завідувач кафедри комп'ютерних наук та інформаційних технологій ПУЕТ;

О. В. Яріш, к. е. н., доцент, завідувач кафедри фінансів та банківської справи ПУЕТ;

А. І. Мілька, к. е. н., доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;

Н. В. Карпенко, д. е. н., професор, завідувач кафедри маркетингу ПУЕТ;

Г. О. Бірта, д. с.-г. н., професор, завідувач кафедри товарознавства, біотехнології, експертизи та митної справи ПУЕТ;

Г. П. Хомич, д. т. н., професор, завідувач кафедри технологій харчових виробництв і ресторанного господарства ПУЕТ;

Т. В. Капліна, д. т. н., професор, завідувач кафедри готельно-ресторанної та курортної справи ПУЕТ;

Г. П. Скляр, д. е. н., професор, завідувач кафедри туристичного та готельного бізнесу ПУЕТ;

І. М. Петренко, д. і. н., професор, завідувач кафедри педагогіки та суспільних наук ПУЕТ.

Збірник наукових статей магістрів. Навчально-науковий
3-41 інститут денної освіти : у 2 ч. – Полтава : ПУЕТ, 2021. – Ч. 2. –
310 с.

ISBN 978-966-184-417-8

У збірнику представлено результати наукових досліджень магістрів спеціальностей: Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; Готельно-ресторанна справа; Харчові технології; Освітні педагогічні науки; Облік і оподаткування; Менеджмент; Інформаційна, бібліотечна та архівна справа; Публічне управління та адміністрування; Комп'ютерні науки; Філологія; Фінанси, банківська справа та страхування; Економіка; Підприємництво, торгівля та біржова діяльність; «Товарознавство та експертиза в митній справі»; Маркетинг.

УДК 339.1+640+664+37+657+005+004+80(062.552)

Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.

За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу ПУЕТ заборонено

ISBN 978-966-184-417-8

© Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», 2021

ного складу, ми можемо стверджувати що економічні багатослівні термінологічні одиниці найчастіше утворюються за моделлю прикметник + іменник. Меншими за кількістю є термінологічні словосполучення утворені за три- та чотирикомпонентними моделями.

Перспективний напрямок подальших досліджень вбачається в дослідженні особливостей перекладу англійських багатослівних термінів сфери економіки на українську мову.

Список використаних джерел

1. Бортничук О. М. Особливості словотворення у бізнесовому мовленні / О. М. Бортничук, Л. П. Пастушенко // Наукова спадщина проф. Ю. О. Жлуктенка та сучасне мовознавство. – Київ : Вид-во Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, 2000. – С. 31–36.
2. Грицьків А. В. Використання загальноживаної лексики у фахових термінах (на прикладі англомовної фінансової термінології) / А. А. Грицьків // Мовні і концептуальні картини світу. – Київ : Вид-во Київського ун-ту ім. Т. Шевченка, 1998. – С. 51–57.
3. Дуда О. І. Процеси термінологізації в сучасній англійській мові (на матеріалі літератури з кредитно-банківської справи) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / О. І. Дуда. – Київ, 2001. – 20 с.
4. Лотка О. М. Англомовна термінологія фінансово-економічних взаємин : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови» / О. М. Лотка. – Київ, 2000. – 20 с.

УДК 81'25=111(82-92)

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛОМОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ ТА ПРОБЛЕМИ ЇХ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

О. О. Кульчій, магістрант спеціальності Філологія освітня програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

Н. С. Сухачова, к. філол. н., доцент – науковий керівник

Анотація. У статті визначено поняття «юридичний термін», визначено основні підходи до здійснення їх перекладу з англійської мови, зокрема такі, як: пошук еквівалента, аналога

та описовий; висвітлено основні проблемні питання, які виникають у процесі здійснення перекладу юридичних термінів та текстів загалом, значимості розуміння контексту у ході здійснення перекладу.

Ключові слова: юридичний термін, переклад, еквівалент, контекст.

Abstract. The article defines the concept of «legal term», identifies the main approaches to the implementation of their translation from English, such as: a search for an equivalent, a search for an analogue and a descriptive method, highlights the main problematic issues arising in the process of translation of legal terms and texts in general, the importance of understanding the context in the process of translation.

Keywords: legal term, translation, equivalent, context.

Постановка проблеми. Процеси інтеграції України до світового співтовариства (як економічної, так і політичної) породжують необхідність правильного транскордонного застосування різноманітної термінології. Особливе значення при цьому сіл приділити правильному застосуванню англомовної юридичної термінології у змісті міжнародних актів, які підписує наша держава, а також юридичній термінології, що застосовується у зовнішньоекономічних та інших договорах учасників цивільних та господарських відносин, які виклаються англійською мовою. Слід зауважити, що на практиці у випадках, коли текст договору наводиться одночасно двома мовами, одна із них завжди визначається як пріоритетна на випадок виникнення розбіжностей в інтерпретації змісту договору. І пріоритет, як правило, буде належати саме англомовному тексту договору. Саме тому правильність перекладу англомовних юридичних термінів українською мовою з урахуванням їх лексико-семантичних особливостей відіграє важливе значення, оскільки їх неправильний переклад і, відповідно, застосування можуть впливати на права та законні інтереси учасників правовідносин.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Дослідження лексико-семантичних особливостей англомовних юридичних термінів та проблемним питанням їх перекладу українською

мовою здійснювали чимало науковців, зокрема В. Згурська, В. Карабан, О. Чепіль, М. Миронова, І. Шумило та О. Карпушина, Ю. Мазнева, А. Яворницька, та інші. Однак проблема перекладу українською мовою англійських юридичних термінів не втрачає своєї актуальності (зокрема, з причини подальшого розвитку та поповнення термінологічної системи).

Формулювання мети. Метою дослідження є визначення основних особливостей (проблемних питань) перекладу англійських юридичних термінів українською мовою (з позицій лексичної семантики).

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «юридичний термін» у науці розглядається із контраверсійних позицій. М. Любченко у своєму дослідженні проаналізувала найбільш розповсюджені підходи до його дефініції та обґрунтувала власне визначення юридичного терміна – «це слово або словосполучення, яке виступає узагальненим найменуванням певного правового поняття або поняття, яке не є правовим, але в результаті функціонування у сфері юриспруденції набуває специфічних значеннєвих відтінків, вводиться в обіг представниками юридичної науки або законодавцем, характеризується емоційною нейтральністю та відносною стійкістю» [4, с. 45]. При цьому авторка зауважує, що у англо-американській правовій системі значний вплив на формування юридичної термінології здійснюють суди.

Про необхідність і важливість правильного і точного перекладу юридичних текстів загалом і, зокрема, термінів уже було зазначено вище. При цьому у перекладача з може виникати ряд труднощів, до яких можна віднести: важливу роль «контексту», у якому застосовуються ті чи інші терміни (залежно від цього вони можуть мати різне значення), застосування спеціальної лексики, яка не використовується у повсякденному спілкуванні, синонімічних понять, аббревіатур, скорочень, специфічних фразеологізмів, іншомовних слів (передусім латинських) тощо [6]. Компетентність перекладача відіграє у подібних ситуаціях важливу роль. На думку Л. Чулінди одним із джерел нових термінів в українській мові може бути перекладацька діяльність.

Аде перекладач може передати іншомовний термін, якого немає в українській мові, за допомогою транслітерації або дати описову конструкцію правового поняття українськими словами, які утворюють терміносполучення [цит. за: 3, с. 224].

Будь-яким термін, у т.ч. юридичний, повинен бути точним і лаконічним. Однак вимога точності нерідко переважає, що призводить до виникнення складних багатокomпонентних термінів, які є більш однозначними, але менш зручними у застосуванні, що, у свою чергу, зумовлює їх скорочення та використання абревіатур, що може додатково ускладнювати переклад [2].

Поняття перекладу має багато значень. Автору імponує підхід, запропонований науковцем і перекладачем М. Габровським: «переклад – це суспільна функція комунікативного посередництва між людьми, які користуються різними мовними системами, що реалізується в ході психофізичної діяльності білінгва щодо відображення реальної дійсності на основі його індивідуальних здібностей інтерпретатора, що здійснює перехід від однієї семіотичної системи до іншої з метою еквівалентної, тобто максимально повної, але завжди часткової, передачі системи смислів, вкладеної у вихідному повідомленні, від одного комуніканта до іншого» [1, с. 214].

Важливим завданням сучасної філологічної науки є обґрунтування принципів перекладу юридичних термінів, у тому числі – у випадках виникнення ускладнень.

Переклад багатокomпонентних термінів, як правило, труднощів не викликає. Визначальний компонент або головне слово такого терміна виступає в ролі родового поняття по відношенню до всього терміна. Визначальний компонент виражає головний смисл, головне значення терміна.

Переклад багатокomпонентних термінів починають з перекладу іменника, який є основним компонентом, і тому послідовно переводять кожну смислове групу, найчастіше справа наліво [5].

Залежно від того, чи є в українській мові прями відповідники перекладних одиниць чи ні застосовують такі поняття як аналог та еквівалент.

Еквівалентом є лексична одиниця мови, якою здійснюється переклад, що повністю відповідає за значенням одиниці, яка перекладається. Аналог – це одна з деяких лексичних одиниць, кожна з яких за певних умов може відповідати перекладній одиниці.

З огляду на це можна визначити три основних підходи до перекладу юридичних термінів: переклад з допомогою еквівалента, пошук аналога і описовий переклад [7].

З огляду на те, що юридичний переклад повинен бути максимально точним зрозуміло, що найбільше відповідає його потребам саме пошук еквівалента. Однак у випадку перекладу англійських юридичних термінів це суттєво ускладнюється тим, що термінологія суттєво залежить від системи національного права. Англійські країни практично завжди належать до так званої англо-саксонської (острівної) правової сім'ї, яка має багато принципових відмінностей від романо-германської (континентальної), до якої, зокрема, належить і Україна. Це призводить до того, що у деяких випадках термінологічна неузгодженість обумовлена тим, що в Україні просто відсутні певні правові явища, для яких у англійській мові існують спеціальні терміни (наприклад, до 2004 р. це можна було б застосувати до поняття «trust») (і навпаки).

Переклад юридичних текстів повинен враховувати відмінності правових систем країн мови перекладу і оригінальної. Текст оригіналу побудований за правилами, встановленими нормативами його країни походження, і використовує відповідні формулювання. Текст перекладеного документа повинен точно відображати зміст оригіналу і всі його юридичні тонкощі, але при цьому будуватися за правилами іншої правової системи і керуватись іншими термінами [5].

Перекладач не зможе правильно і точно здійснити переклад, якщо він не знає чи не розуміє контексту документа. Як найпростіший приклад потенційної багатозначності можна

навести термін *law*, який залежно від контексту можна перекласти і як *право* і як *закон*.

Терміни *interest* і *charges* поза контекстом можуть бути перекладені як завгодно: *інтерес*, *податок*; *звинування*, *плата*. У контексті ж податкових документів ці терміни, застосовані поряд, означають *відсотки, що підлягають оплаті*.

Окрім спеціальних юридичних термінів нерідко використовуються слова, яким поряд із загальноновживаним надається вузьке юридичне значення. Як приклад можна навести англomовні договори або інші документи, пов'язані з договірним правом. Доволі часто у них використовуються такі слова як «offer» (значення – *пропозиція укласти договір*), «consideration» (значення – *зустрічне задоволення для сторони договору, ціна, що підлягає оплаті за договором*) або «assignment» (значення – *передача права*). У таких випадках також необхідно враховувати контекст.

Висновки. Таким чином, юридична англomовна термінологія як складова частина відповідних текстів вимагає професійного підходу. Найкращим прийомом їх відтворення в українській мові є погук еквівалентів, які б повністю відповідали перекладеному терміну за своїм юридичним значенням. Однак це ускладнюється необхідністю врахування контексту (під цим у т. ч. мається на увазі зміст правових відносин, яких стосується текст, що підлягає перекладу) а також відмінності правових систем, які у ряді випадків унеможливають віднайдення точних відповідників юридичних термінів. Відтак, якісний переклад юридичних текстів неможливий без певних знань у сфері відповідної галузі права, розуміння специфіки правовідносин.

Список використаних джерел

1. Гарбовский Н. К. Теория перевода : учебник / Гарбовский Н. К. – Москва : Изд-во Моск. ун-та, 2004. 544 с.
2. Єльнікова Н. І. Лексико-семантичні особливості юридичної термінології / Єльнікова Н. І. // Сучасні проблеми соціально-гуманітарних наук : матеріали міжвузівської конф., (Харків, 2 червня 2017 р.), МВС України, ХНУВС. – Харків : ХНУВС, 2017. – С. 24–27.

3. Ключко М. Джерела походження та способи творення юридичних термінів України [Електронний ресурс] / Ключко М. // Вісник Академії правових наук України. – 2009. – № 4. – С. 223–231. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/varpu_2009_4_21. – Назва з екрана.
4. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види : монографія / Любченко М. І. – Харків : ТОВ «Вид-во Права людини», 2015. – 280 с.
5. Миронова М. С. Особливості перекладу юридичної термінології з англійської мови на українську. Правове життя сучасної України : матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу (м. Одеса, 16–17 травня 2013 р.) / відп. за вип. В. М. Дрьомін ; НУ «ОЮА». Півд. регіон. центр НАПрН України. – Одеса : Фенікс, 2013. – Т. 1. – С. 653–655.
6. Шумило І. І. Труднощі перекладу юридичних термінів англійської мови [Електронний ресурс] / Шумило І. І., Карпушина М. Г. // Молодий вчений. – 2017. – № 12. – С. 275–278. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2017_12_65. – Назва з екрана.
7. Яворницька А. Особливості перекладу термінів у юридичних текстах / Яворницька А. // Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи : матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 28 листоп. 2019 р.) : у 2 ч. / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. – Ч. 2. – С. 162–165.

УДК 811.111-028.16:81'1

ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ GENDER У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

***І. С. Лещенко**, магістр спеціальності Філологія освітня програма «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»*

***Н. С. Сухачова**, к. філол. н., доцент – науковий керівник*

Анотація. Проблема співвідношення слова і концепту залишається одним із центральних теоретичних завдань когнітивної лінгвістики. У статті окреслено сучасні підходи до дослідження концепту, проаналізовано засоби його вербалізації в лінгвістиці та здійснено лексикографічний аналіз концепту *GENDER* у сучасній англійській мові.